

XPONOS

CRONOS

**Revista Societății de Științe Istorice din
România**

Filiala Caraș – Severin

**Anul IX (2017), nr. 20, Iulie – Decembrie,
2017.**

Coperțile, corecturi, tehnoredactare: Eduard Magiar și Nicolae Magiar

Reșița - Decembrie, 2017.

ISSN 1844 – 4423

Materialele pentru revistă se trimit pe adresa: nicumagiar@yahoo.com

Telefon: 0723-885700

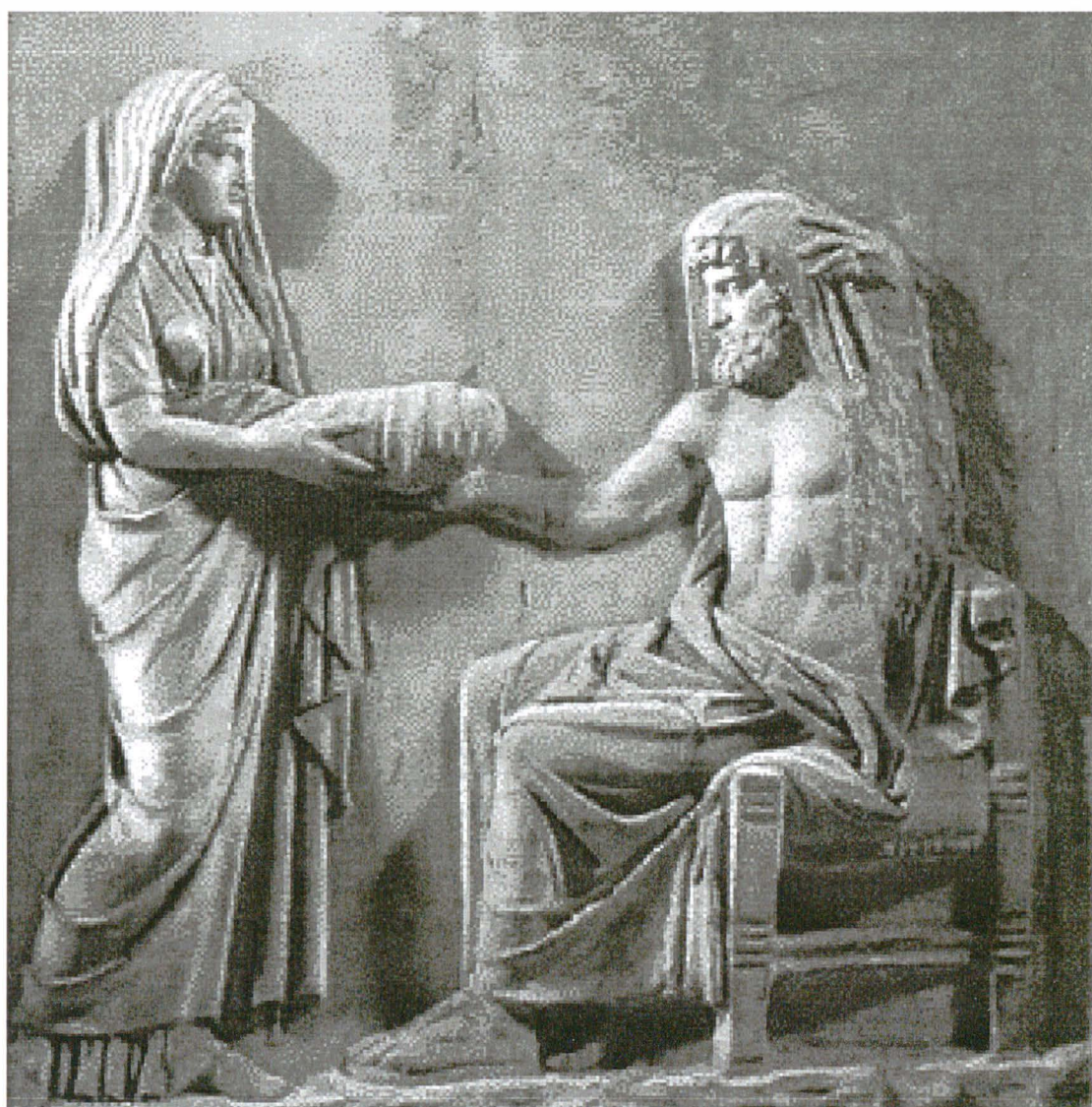
XPONOS

CRONOS

**Revista Societății de Științe Istorice din
România**

Filiala Caraș – Severin

**Anul IX (2017), nr. 20, Iulie – Decembrie,
2017.**

CUPRINS

1. Cosmin Gheju – Primul Război Mondial: Campania din 1917	p. 3
2. Eduard Magiar – Tratatul de la Tilsit din 1807.....	p. 6
3. Cristian Bălean – Utilizarea noțiunilor de istorie în predarea/învățarea Istoriei	p. 9
4. Constantin Taligaș – Aspecte ale raportului dintre Biserică și Stat din perspectivă istorică	p. 13
5. Nicolae Magiar – Campania din 1917	p. 21
6. Din activitatea noastră.....	p. 25

Monumentul cavaleriei – Pasul Oituz

Pe frontul românesc, în anul 1917, s-au desfășurat trei acțiuni importante, una ofensivă și două de apărare, cu rol important în creionarea destinului național, pus la grea încercare în această perioadă. De reușita campaniilor purtate în acest an de vârf al Marelui Război, depindeau eliberarea teritoriului ocupat, existența statului român și libertatea poporului.

Planurile Marelui Cartier General al armatei române de a trece la ofensivă în zona Focșani, prin atacul asupra armatei germane și, o parte a celei austro-ungare, se lovește de cele ale Comandamentului Puterilor Centrale care, la rândul său, intenționa trecerea la ofensivă și scoaterea din joc a armatelor române și ruse din Moldova.

Ofensiva română începe la 11/24 iulie 1917 în sectorul Mărășești, iar succesul obținut de trupele româno-ruse îi forțează pe germani să își reducă entuziasmul iar pe români și ruși, de cealaltă parte, să modifice planul inițial.

Următorul episod pune față în față, din nou, puterile armate desfășurate la Mărășești, de această dată, în zona colinelor de la Mărăști unde, trupele centrale opun rezistență, pentru început, avantajate fiind de conformația terenului. Elementul surpriză a fost atacul infanteriștilor români pe care „nu-i mai putea opri nimic”, după cum relatează un articol al lui Mihail Sadoveanu, reporter de război, la acea vreme, pentru ziarul *România*, din Iași.

În ostilitățile pentru eliberarea satului Mărăști a fost nevoie de lupte la baionetă pentru a destabiliza pozițiile armatei germane, dar s-a reușit, în final, și capturarea unui număr însemnat de prizonieri și a unei cantități importante de armament german ramas nefolosit (muniție, proiectile cu gaze asfixiante etc), precum și inițierea operațiunilor de retragere, a trupelor inamice.

În urma acestor importante schimbări pe front, armata germană a fost nevoită să se retragă din peste 30 de localități românești vrâncene, eliberând un teritoriu de peste 500 de km².

Din păcate, din cauza slăbirii armatelor ruse, în menținerea rezistenței liniei frontului din Bucovina, succesul raportat la Mărăști nu a putut fi pe deplin fructificat iar Marele Cartier General Român a ordonat oprirea înaintării, în vederea consolidării aliniamentului deja atins.

În mod normal, pierderea suferită a grăbit contraofensiva germană ce avea ca principal obiectiv, scoaterea României din război și înaintarea spre portul ucrainean, Odessa.

În dimineața zilei de 24 iulie/6 august ofensiva se dezlănțuie pe direcția Focșani – Mărășești – Adjud reușind, pentru început, destabilizarea trupelor de infanterie ruse, urmată de mobilizarea armatelor române, conduse de generalul Vasile Cristescu. Abia intervenția batalionului comandat de maiorul Atanasie Ionescu, aflat în rezervă la acea dată, a reușit să creeze instabilitate în tabăra germană, care și ia decizia de a se retrage.

Pentru a contracara pierderile anterior prezentate, armata germană ia decizia introducerii în luptă a Corpului alpin, o unitate de elită; această mișcare a readus forțele germane în apropierea Mărășeștilor. Situația va fi restabilizată însă prin acțiunea Regimentului 9 vânători, român.

Soarta bataliei de la Mărășești se hotărăște în urma operațiunilor care au avut loc în dimineața zilei de 6/19 august 1917, apogeul și sfârșitul acesteia. De specificat este și faptul că, la comanda Armatei 1 române, ajunge generalul Eremia Grigorescu, iar finalizarea luptei aduce înfrângerea Corpului 1 de armată german.

Încercările germane de îşi recâştiga pozițiile au mai durat o lună, însă au fost sortite eşecului. Într-una dintre aceste încercări, cea de la Muncel, cade eroic în luptă, în fruntea plutonului său, eroina de la Jiu, sublocotenetul Ecaterina Teodoroiu.

Succesul de la Mărășești a stârnit admirația aliaților, purtându-și ecoul și peste hotare, în presa vremii, iar președintele francez, Paul Deschanel decorează, în 1921, orașul Mărășești cu ordinul „Crucea de război”.

Mărturie a eforturilor și succesului repurtat aici, a fost ridicat Mausoleul de la Mărășești, pe locul bătăliilor purtate de ostașii români dar și a gropilor comune în care zac osemintele a peste 6000 de eroi.

La doar două zile după declanșarea bătăliei de la Mărășești, parte a armatei austro-ungare trece la ofensiva din valea Oituzului, pentru a realiza joncțiunea cu armata germană, dar și asimilarea ultimelor rezerve și surse de petrol și cărbune rămase României.

În luptele, ce au debutat la 26 iulie/8 august 1917, efectivele austro-ungare au fost numeric superioare, însă a fost nevoie de 4 atacuri pentru a trece de rezistența Diviziei 7 de infanterie română. După străpungerea rezistenței române, obiectivul vizat era Valea Troțușului.

Situația este restabilită după intervenția generalului Averescu și a Marelui Cartier General al armatei române care trimite trupe suplimentare în zonă (Armata 2, Divizia 1 cavalerie, batalionul de vânători de munte și Brigada de grăniceri).

Înfrântă decisiv, armata austro-ungară este nevoită a se retrage în dezordine, lăsând în urmă 1500 de ostași morți sau răniți. Deși a suferit pierderi însemnate (1800 militari morți, 4850 răniți, cca 4700 dispăruți), victoriile de la Oituz, împreună cu cele de la Mărășești și Mărăști au deschis drumul realizării unirii de la 1918.

Bătăliile purtate de armata română în Primul Război Mondial au evidențiat, pe lângă importanța reorganizării și dotării armatei, și pe cea a factorului moral, decisiv în astfel de situații limită.

Prof. Nicolae-Cosmin GHEJU
Școala Gimnazială Aurel Peia Ezeriș

1. Gheorghe Romanescu, *Marile bătălii ale românilor*, Editura Sport-Turism, București, 1982;
2. Gheorghe D. Stoean, *România în primul Război Mondial: contribuții bibliografice*, Editura Militară, București, 1975;
3. Neagu Djuvara, *O scurtă istorie a românilor povestită celor tineri*, Editura Humanitas, București, 2002.

Monumentul de la Mărășești

Monumentul de la Oituz

www.alamy.com - FFA307

După victoria decisivă din iunie 1807 de la Friedland, Napoleon a terminat campania ca învingător al Rusiei. Țarul Rusiei, Alexandru I acceptă înfrângerea și stabilește cu Napoleon întâlnirea de la Tilsit pentru a parafa tratatul sau acordul de pace. Acesta reprezintă apogeul stăpânirii napoleoniene asupra Europei Occidentale pentru că Napoleon dictează practic granițele statelor și impune sau destituie monarhi. Cel mai mult va avea de suferit Prusia pentru că Tratatul o supunea la pierderi umiltoare din punct de vedere teritorial, financiar și militar, iar Franța devenea aproape exclusiv stăpâna Europei, fiind secondată de Rusia, noua ei aliată în lungul conflict cu Marea Britanie.

Învinsă, Prusia trebuie să accepte condițiile lui Napoleon. Teritoriul îi este înjumătățit, este nevoită să plătească un tribut care variază la 100 de milioane de franci pe an, iar armata îi este redusă la 40.000 de oameni. La toate acestea se adaugă umilința supremă: noul regat al Westphaliei format din teritorii rupte din Prusia era recunoscut de către Frederick William al III-lea. Noua entitate politică avea să fie condusă de către Jerome, unul dintre frații lui Napoleon. Conform tratatului, Majestatea Sa, Regele Prusiei recunoaște pe Majestatea Sa, prințul Jerome ca rege al Westphaliei; mai mult, regele prusac renunța la toate drepturile asupra fostelor teritorii pentru el și urmașii săi. Această situație va accentua antagonismul față de Franța, mulți soldați prusaci dezertând din armata franceză în timpul Campaniei din Rusia. Situația disperată a Prusiei se poate observa în gestul reginei care îl imploră pe Napoleon să facă dreptate Prusiei. Împăratul răspunde calm: „Nimic nu întrerupe o scenă tragică mai bine. Când oamenii stau jos, tragedia devine comedie.

Pentru polonezi este un început în demersul lor de a-și reface statalitatea. Ultima împărțire a Poloniei a lăsat poporul polonez sub conducerea prusacilor, austriecilor și a rușilor. Napoleon reface doar o parte din Polonia, ducatul devenind un stat satelit care urmează strict politica împăratului. Ducatul este condus de către aliatul lui Napoleon, regele Saxoniei, și de către conducătorul Legiunilor poloneze,

prințul Jozef Poniatowski. Deși durata Ducatul avea să fie efemeră, sfârșind odată cu Napoleon, scurta refacere a unei frânturi din Polonia medievală va trezi spiritul național la scurt timp după Primul Război Mondial.

Relația directă cu țarul a avut loc într-un cadru special amenajat: pe un ponton în mijlocul râului Niemen s-a amenajat un cort. Pe malurile râului erau de față membrii ai gărzilor imperiale, de departe cea mai impunătoare cea franceză.

Încă de la prima întâlnire, Napoleon a simțit că îl poate manipula pe Alexandru. De asemenea, el se declara încântat de personalitatea țarului și a declarat despre acesta că *„Este un amiabil și plăcut partener, un erou al romantismului.”*

Cu toate că Napoleon era marele învingător, cei doi convin asupra termenilor, Napoleon tratându-l pe Alexandru ca pe un aliat, nu ca pe un învins. Desigur, împăratul francez își impune principalele cereri, iar Alexandru o acceptă pe cea supremă: aderarea Rusiei la blocada continentală menită să submineze economia Marii Britanii, țară cu care Franța se afla în conflict. Relațiile celor doi monarhi se vor strica însă în timpul Congresului de la Erfurt din anul următor.

Înființat încă din noiembrie 1806 la Berlin, sistemul continental consta într-o blocadă menită să paralizeze comerțul Marii Britanii. Aderarea Rusiei era o mare lovitură dată Albionului, iar industria engleză are de suferit. În final însă, blocada se va dovedi un eșec total, deoarece superioritatea maritimă a englezilor și dezastruoasa campanie franceză din Rusia în 1812 va duce la destrămarea sistemului.

În jocurile politico-diplomatice dintre Rusia și Franța vor cădea la mijloc și Țările Române. Astfel, Rusia este de acord cu retragerea trupelor din principate, dar această situație va fi de scurtă durată. Franța acceptă controlul rusesc asupra Valahiei și Moldovei. Această promisiune nu se face în scris. Principatele Dunărene erau interesante pentru Franța doar din prisma folosirii lor ca pioni în jocul diplomatic cu Austria și Rusia. Interesul cel mai mare pentru provinciile românești vine din partea Rusiei.

Astfel, Tratatul de pace de la Tilsit, din 7 iulie 1807, menționa la articolul 22: „Trupele ruse se vor retrage din provinciile Valahia și Moldova, însă aceste provincii nu vor putea fi ocupate de trupele Înălțimii Sale Sultanul până la ratificarea viitorului tratat de pace definitiv dintre Rusia și Poarta Otomană”.

Condiția rămânerii turcilor în afara Principatelor Române a fost folosită de ruși în august, când turcii s-au grăbit să intre în Brăila după încheierea armistițiului de la Slobozia, iar sub acest pretext țarul Alexandru a refuzat să își mai retragă trupele. În cursul discuțiilor și a schimburilor de scrisori referitoare la retragerea trupelor ruse din principate, un mesaj al contelui Rumianțev – ministrul rus de Externe – către ambasadorul rus la Paris, contele Tolstoi, dezvăluie faptul că rușii știau foarte bine ce înseamnă Basarabia: „Majestatea sa dorește să păstreze Moldova și Valahia și acea fâșie strâmtă de pământ care deși nu este o provincie poartă numele de Basarabia”

După tratatul de la Tilsit din 7 iulie 1807 fața Europei se schimbă vizibil. Aceasta pentru că după Tilsit, Europa este condusă practic de Napoleon Bonaparte și familia sa. Joseph devine regele Spaniei, Louis conduce Olanda, Murat devine regele Neapolului, iar Jerome, rege al Westfaliei. Singurul care putea să pună la îndoială puterea Franței pe continent era țarul Alexandru. Acesta acceptă pentru moment conducerea lui Napoleon, așteptând însă momentul prielnic de a-și recăpăta teritoriile pierdute la Tilsit.

Austria, nemulțumită de noua ordine, atacă Franța în timp ce aceasta era ocupată cu războiul peninsular început în 1808 în Spania. Aflându-se într-o situație critică, Napoleon apelează la țară, invitându-l la Congresul de la Erfurt în 1808. Însă Țara, influențată și de Talleyrand (care începe să-l trădeze pe Napoleon), refuză să acorde ajutor Franței.

După ce învinge trupele austriece la Wagram în iulie 1809, Napoleon dictează o pace în termeni duri împăratului Francisc al Austriei. În același timp, se aliază cu acesta printr-o căsătorie cu arhiducesa Maria Luiza.

Efectele Tratatului de la Tilsit au fost de scurtă durată datorită încercării împăratului francez de a impune Franța ca prima putere europeană. Napoleon a încercat să distrugă echilibrul marilor puteri, ceea ce va duce în final la destrămarea imperiului său. Franța va trebui să suporte sancțiunile dure impuse prin Tratatul de la Paris din 1815, toate cuceririle obținute de la revoluția franceză până în 1814 sunt pierdute, iar Bourbonii revin la putere. Așadar, în doar opt ani toate efectele tratatului sunt eliminate.

Dominația lui Napoleon asupra Europei a fost relativ scurtă, dar efectele ei se pot vedea chiar și astăzi, deoarece reformele și modelul francez impregnat în teritoriile cucerite vor schimba Bătrânul Continent pentru totdeauna.

Dr. Eduard Magiar
Cluj-Napoca

BIBLIOGRAFIE

- Gheorghe Eminescu - *Napoleon Bonaparte*, Ed. Academiei, București, 1986.
Jaques Madaule - *Histoire de France*, Editions Gallimard, Paris, 1943.
Eduard Magiar, Niclae Magiar – *Relațiile franco – britanice în perioada napoleoniană*, Editura Banatului Montan, Reșița, 2007.
Jules Michelet - *Istoria Franței*, Ed. Biblioteca pentru toți, București, 1973.
Emilian V. Tarle - *Napoleon*, Ed. pentru Literatură Universală, București, 1964.

Cunoașterea faptelor istorice reprezintă doar primul pas în studierea istoriei, gândirea elevilor fiind condusă de la analiza faptelor la înțelegerea legităților istorice. Prin formarea și consolidarea noțiunilor, se asigură elementele necesare de înțelegere a proceselor și fenomenelor istorice în toată complexitatea lor, precum și a legăturilor existente între cauză și efect. Cu ajutorul noțiunilor corect asimilate, elevii pot să dobândească un model rațional, care îi va ajuta la înțelegerea dezvoltării istoriei în ansamblul ei, la formarea unor concepții asupra dezvoltării societății omenești, la înțelegerea în mod logic a evenimentelor și proceselor istorice, ajungându-se la generalizare și abstractizare.

Procesul formării noțiunilor de istorie ca instrumente operaționale ale gândirii are loc concomitent cu dobândirea cunoștințelor de istorie și reprezintă un proces complex și îndelungat. În acest proces, în care este angajată întreaga activitate psihică a celui care învață, are loc dezvoltarea operațiunilor mintale – analiza, sinteza, comparația, abstractizarea, generalizarea.

Noțiunile de istorie au un specific aparte impus de materialul ale cărui însușiri le generalizează. Noțiunile de istorie generalizează date, fapte, evenimente petrecute în viața societății într-un timp mai mult sau mai puțin îndepărtat, în ceea ce au ele specific, esențial.

Noțiunile de istorie au o sferă deosebit de cuprinzătoare, integrând fapte și evenimente care se întind în timp și spațiu pe perioade foarte mari în istoria dezvoltării sociale. Noțiunile de istorie au un caracter complex, datorită faptului că istoria nu studiază fenomenele izolat ci într-o strânsă interdependență și înlănțuire cauzală, așa cum se petrec ele în realitate.

Formarea sistemului de noțiuni are o importanță deosebită pentru dezvoltarea gândirii elevului și pentru înțelegerea istoriei în lumina concepției despre lume și viață. Studierea istoriei universale contribuie la înțelegerea esenței noțiunilor de istorie, la sesizarea semnificației lor, la stabilirea relațiilor dintre ele, la ierarhizarea și ordonarea lor într-un sistem caracteristic istoriei României.

Rezultă că formarea de noțiuni trebuie să ne preocupe în mod permanent; oricât de multe cunoștințe transmite profesorul, ele nu rămân în mintea elevilor dacă nu sunt consolidate și garantate printr-un număr de noțiuni ferme și cuprinzătoare. Simpla narare a faptelor și fenomenelor disparate, fără a marca interdependența dintre ele, cauzalitatea care le condiționează și evoluția lor, nu reușește să redea dezvoltarea societății omenești de-a lungul istoriei.

Prima etapă de formare a noțiunilor este aceea a creării reprezentării din care ulterior profesorul va desprinde, cu ajutorul elevilor, elementele esențiale – în acest scop profesorul având la îndemână obiecte, tablouri, ilustrații.

A doua etapă a cunoașterii reprezintă gândirea abstractă. Cu ajutorul ei se va elimina neesențialul din materialul de senzații și percepții, pentru a reține partea lor comună și permanentă.

Noțiunea reprezintă o formă a gândirii, capabilă să reflecte esența fenomenelor istorice asemănătoare. În știința istoriei operăm cu noțiuni precum: *ordine socială, stat, luptă de clasă, cultură, timp, spațiu*. Fiecare noțiune reflectă mai multe fenomene.

Din experiența profesorului la catedră reiese că noțiunile istorice se formează în mod treptat, prin reluarea problemelor, a laturilor componente în decursul anilor de școlarizare, la nivelurile respective de cunoaștere și de cultură ale elevilor. De asemenea, într-o lecție se pot folosi concomitent mai multe noțiuni, cu condiția ca profesorul să se oprească asupra fiecăruia și să-i determine pe elevi să gândească asupra lor.

Este de reținut folosirea, ca procedeu metodic cu eficiență deosebită, a schemei logice. Ea permite compararea fenomenului istoric și în felul acesta descoperirea legităților generale ale dezvoltării. Folosirea repetată a schemei tip le permite elevilor utilizarea ei ca mijloc de cunoaștere a realității istorice.

Dintre numeroasele probleme fundamentale ce se pun profesorului de istorie, mai cu seamă în ciclul gimnazial, aceea a situării unui eveniment în spațiu și timp rămâne cea mai actuală și cea mai dificilă. Este absolut necesară găsirea unui instrument de lucru care să fie practic prin concepție și totodată, eficace în aplicare. Din păcate, puțini elevi au noțiune precisă a localizării geografice când este vorba de un subiect de istorie. Trecând la localizarea unui eveniment, atragem atenția că acest lucru nu trebuie să se facă într-un context strâmt. Devine necesară o localizare dublă în spațiu. Acest tip de localizare pune o problemă istorică într-o entitate geografică ce este sau era a sa indiferent de secol.

Odată fixat cadrul geografic al problemei istorice studiate, trebuie să se treacă la situarea în timp. Și aici este necesară o dublă acțiune. Într-un prim stadiu se situează precis perioada fixată pe linia timpului tradițional. Rămânerea la un asemenea sistem ar însemna imposibilitatea materială de a ajunge la o linie a timpului evolutiv, care să fie proprie perioadei în discuție. Aceasta conduce la un al doilea stadiu, solicitând realizarea unui dispozitiv care să pună în paralel problemele esențiale, relevante ale acestei perioade.

O asemenea tehnică poate da rezultate satisfăcătoare, permițând elevului să asimileze, în complexitatea ei o realitate sesizată în aspectele ei esențiale.

Predarea modernă nu propune elevilor învățarea faptelor ci înțelegerea evenimentelor și fenomenelor istorice, care nu este posibilă decât prin analiza cât mai independentă și prelucrarea cât mai științifică a faptelor și fenomenelor istorice. În lumina acestor adevăruri incontestabile trebuie dezbătute criticile aduse predării istoriei. Istoria se desfășoară totdeauna în timp și spațiu și se realizează în fapte și acțiuni. Astfel, factorul spațiu include mereu anumite cunoștințe cronologice iar evenimentele, cunoștințe concrete. Nu există deci cunoaștere istorică fără însușirea unei anumite cantități de date cronologice, ani, întâmplări. Nu este vorba ca elevul să cunoască toate datele și evenimentele consemnate în manuale ci să știe să opereze cu ele în procesul cunoașterii istorice.

În didactica modernă, predarea presupune organizarea și producerea proceselor de învățare, prin acțiuni de înzestrare sistematică a elevilor cu cunoștințe, de îmbogățire a reprezentărilor și noțiunilor acestora, de conducere a activităților lor independente, de control și evaluare.¹ Predarea nu are sens decât în măsura în care nu determină și declanșează un efort corespunzător de învățare din partea elevilor. Dezideratul care se impune a fi avut astăzi în vedere vizează înzestrarea elevului cu un

¹ M. Ionescu, *Instruire și educație. Paradigme, strategii, orientări, modele*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2003, p. 78

ansamblu structurat pe competențe de tip funcțional. Acestea marchează trecerea de la un enciclopedism al cunoașterii la o cultură a acțiunii contextualizate, care presupune aplicarea optimă a unor tehnici și strategii adecvate. Astfel, dominantă activității didactice trece pe asimilarea instrumentelor de prelucrare și accesare la un nivel superior a informației, absolut necesară integrării absolventului în viața socială și profesională.²

Învățarea activă este strategia prin care elevul este ajutat:³

- să-și asume responsabilitatea față de propriul proces de învățare;
- să-și formeze deprinderi de muncă intelectuală;
- să-și formeze opinii argumentate;
- să înțeleagă logica argumentelor;
- să sintetizeze idei provenite din surse diferite;
- să lucreze în cooperare cu alți elevi.

Învățarea activă dezvoltă, deci, gândirea critică, creativitatea și responsabilitatea elevului. Elevul învață să-și pună întrebări asupra informației, să selecteze informația, să examineze ideile și implicațiile acestora, să-și examineze cunoștințele, să construiască argumente, să decidă ce este important și ce nu este important, să-și dezvolte capacitatea de comunicare (orală și scrisă), să ia decizii în cunoștință de cauză, să-și descopere propria gândire și să o conștientizeze, să se raporteze la cei din jur și la sistemele lor de gândire. Elevii vor deveni mai deschiși față de relațiile de colaborare, ideile și influențele noi. Vor putea combina cu mai multă ușurință informațiile, vor formula opinii, vor rezolva probleme, vor deveni mai creativi, mai responsabili. Rolul profesorului este acela de a îndruma învățarea, de a sprijini elevul în activitatea de învățare, de a crea cadrul necesar învățării. Profesorul nu mai este doar o sursă de informații care trebuie memorate. Profesorul îl sprijină pe elev să învețe conținuturi și îi arată cum să învețe.

Profesorul trebuie:

- să stârnească interesul, să provoace elevii;
- să-i îndrume pe elevi;
- să stimuleze gândirea elevilor;
- să ofere materiale didactice/surse variate;
- să stabilească scopurile învățării;
- să-i motiveze pe elevi;
- să-i ajute pe elevi să formuleze întrebări;
- să-i încurajeze pe elevi să-și spună opiniile. Profesorul nu are dreptate întotdeauna, nu este atotștiutor/expert;
- să fie ascultător activ – să acorde importanță fiecărui răspuns/elev;
- să ajute clasa să se simtă bine împreună cu el.⁴

După cele amintite mai sus, considerăm necesară o trecere în revistă a câtorva elemente de pedagogie care, vin să susțină oportunitatea alegerii metodelor de predare activă/interactivă a istoriei în școală. Astfel, sunt amintite, tot mai des, în

² O.Păcurari, A.Târcă, L.Sarivan, *Strategii didactice inovative*, Centrul Educația 2000, București, 2003, p.9

³ N. Hurduzeu, Ghid de practică pedagogică, Timișoara, 2014, p.44

⁴ Gh. Iușiș, A. Pânzariu, V. Iriciuc, *Ghid metodic pentru studenți și profesori debutanți – Istorie*, Iași, 2005, p. 38

operele de specialitate, noile educații care vin să schimbe orientarea tradițională de care s-a bucurat procesul de învățământ până în prezent. Noua educație are obligația de a avea în vedere complexitatea rolurilor pe care le va juca copilul/elevul de azi în societatea viitoare, de la acela de ființă autonomă, de membru al familiei și al unei colectivități, de cetățean și producător, până la acela de obiect și subiect al multiplelor și diverselor experiențe de viață succesive care îl vor ajuta să se cunoască pe sine și să abordeze o concepție democratică, manifestându-se ca ființă liberă, creatoare.

Este vorba, așadar, de depășirea frontierelor rigide, de o educație care să deplaseze accentul spre conștientizare, cooperare, spre gândire critică și selecție, spre adaptabilitatea și interpretarea lumii mereu schimbătoare. Poate învățământul tradițional să răspundă unei asemenea cerințe? Desigur că nu. Rezolvarea problemei nu rezidă, însă, doar în schimbări de curriculum, acțiunea, în linii mari, deja încheiată și la noi ci, în primul rând, în schimbările referitoare la aplicarea lui. Cheia succesului se traduce prin proiectarea, organizarea și diseminarea tehnicilor unui demers didactic, *în, între și dincolo* de orice disciplină, adică *transdisciplinar*.

Una dintre trăsăturile fundamentale ale educației și învățării este caracterul său interacționist. Așa cum afirmă și profesorul Ioan Cerghit, *stă în firea omului nevoia interioară de a întreține un larg schimb de informații și idei, de impresii și opinii, de a se exterioriza în comunicarea cu ceilalți, ceea ce constituie un bun prilej de stabilire a unor relații socio-afective, de înțelegere reciprocă și de cooperare*.⁵

Prof. Cristian Bălean – Colegiul Național „Diaconovici-Tietz” Reșița

⁵ I. Cerghit, *Metode de învățare*, ediția a IV-a revăzută și adăugită, Ed. Polirom, Iași, 2006, p. 138

Aspecte ale raportului dintre Biserică și Stat din perspectivă istorică

Un aspect important pentru înțelegerea evoluției istorice a societății este cunoașterea raportului: Biserică - Stat, aspect care a marcat puternic devenirea istorică a unei mari părți a omenirii. Acest subiect este destul de vast, materialul de față desigur aduce doar o contribuție la tema propusă.

Pentru a avea o cunoaștere a aspectului anunțat mai sus, trebuie pornit de la momentul instaurării la Roma a regimului numit al Principatului care, a marcat sfârșitul oficial al Republicii și instalarea la fel de oficială a Imperiului de către Octavian, lider la Roma între 31 îHr și 14 dHr.

Biserica primară și Statul antic.

Octavian care primește și numele de Augustus, pe lângă titlul de : Princeps care conferă putere politică își mai adaugă titlurile de : Imperator prin care comandă armata și cel de Pontifex Maximus care îl face conducător religios. În același timp, Senatul va avea un rol secundar în decizia politică ulterior ajungând să fie o instituție decorativă a regimului imperial. Roma are o coeziune atât în plan politico-militar cât și în plan religios fapt care va permite o epocă de pace și prosperitate epocă în care în Iudeea apare și începe să se răspândească o nouă religie : Creștinismul, care încă de la începuturile sale suferă persecuția din partea Romei, funcționând în catacombe.

Perioada care a urmat a însemnat criza Imperiului Roman care din sec.III se confruntă cu lupte interne și decădere în timp ce granițele sunt tot mai greu de apărut de neamurile barbare. Tot în această perioadă creștinismul se răspândește, misionarii creștini folosind excelentele căi de comunicație romane, creștinismul deși persecutat, cuprinzând o arie tot mai mare din spațiul roman. Împăratul Dioclețian(284-305) dorind menținerea culturii greco-romane, amenințată în opinia sa de creștinism, a instaurat un regim: Dominatul, inspirat din despotismul oriental și pe lângă reforme administrative și militare a încercat să distrugă creștinismul prin persecuțiile care ating apogeul în anii 303-305. Biserica Creștină puternic martirizată a rezistat și a supraviețuit acestei încercări. Împăratul care a urmat Constantin cel Mare(306-337), a înțeles forța creștinismului și s-a împăcat cu Biserica Creștină, pentru a asigura o nouă coeziune Imperiului Roman și a salva cultura clasică.(1)

Raportul Stat – Biserică se schimbă, trecându-se de la persecuție la colaborare. Constantin va da Edictul de la Mediolanum (azi Milano) în 313 prin care creștinismul devine religie liberă. Deși a păstrat titlul de Pontifex Maximus și a tolerat și cultele păgâne, împăratul a favorizat Biserica Creștină prin: restituirea proprietăților confiscate, scutirea clerului de sevicul public, subvenționarea Bisericii și declararea Zilei Soarelui/Ziua Domnului/Dumineca zi de închinare și odihnă(2) Spre finalul domniei Constantin s-a creștinat, mama sa Elena fiind creștină din tinerețe.

Raportul Stat-Biserică s-a schimbat în favoarea puterii statale mai ales după Conciliul de la Niceea din anul 325, când având rol de arbitru în controversa dintre Biserică și Arius, ultimul punând la îndoială Trinitatea divină, Constantin cel Mare intervine direct în probleme spirituale și teologice. Practic împăratul subordona Biserica și o pune în slujba Imperiului care astfel va mai supraviețui încă un secol.

Puterea Bisericii Creștine va crește în timp iar raportul ei cu autoritatea statală se va schimba, primul semn fiind atunci când împăratul Grațian(367-383) renunță la titlul de Pontifex Maximus. Împăratul Theodosius cel Mare(379-395) va da un edict în 380 prin care creștinismul devine religie de stat,iar un edict dat la Constantinopol în 392 interzice cultele păgâne.(3) Practic raportul Stat-Biserică s-a schimbat în favoarea Bisericii, Theodosius fiind dominat de episcopul Ambrozie al Milanului. Dacă Constantin cel Mare a folosit Biserica în slujba Imperiului,faptul a fost posibil deoarece Biserica abia ieșită din catacombe avea nevoie de sprijin în fața cultelor păgâne, ea controlând prin credincioșii ei aproximativ 10-15% din populația Imperiului. În timpul lui Theodosius puterea ei crește reușind să obțină interzicerea cultelor păgâne fapt posibil deoarece acum Imperiul avea nevoie de sprijin fiind tot mai mult în defensivă față de neamurile barbare.

Biserica și Statul medieval

Se cristalizează după ce Imperiul Roman este împărțit în 395 în două, între Arcadius care primește ce numim Imperiul Roman de Răsărit cu capitala la Constantinopol și Honorius care primește ce numim Imperiul Roman de Apus cu capitala la Roma apoi la Ravenna, după care urmează prăbușirea Imperiului Roman de Apus în 476. În aceste condiții Biserica Creștină va avea o evoluție diferită în Apus față de Răsărit fenomen accentuat în timp.

- Biserica din Răsărit păstra episcopiile/patriarhiile de la Constantinopol, Antiohia, Ierusalim și Alexandria. Doar Constantinopolul era oraș important și aici va fi Patriarhia ecumenică care va conduce Biserica din Răsărit subordonându-se împăratului bizantin. Celelalte episcopii sunt în orașe mai mici și vor avea o poziție marginală, teritoriile pe care se aflau ajungând sub control musulman arab apoi turc.

Biserica din Răsărit va fi prin excelență statică mai ales după sec. VIII, pâna atunci fiind confruntată cu amestecul împăratului Leon al III lea(717-741) în probleme teologice. Acesta a dat decretele din 726 și 730 prin care interzicea folosirea icoanelor formând gruparea iconoclastă. Reacția susținătorilor icoanelor, iconodulii, a dus lupte interne între 726-843 terminate cu victoria iconodulilor.(4)

- Biserica din Apus va avea o singură episcopie la Roma fapt care îi asigură o mai mare centralizare. Prestigiul ei crește deoarece episcopul de la Roma este considerat urmașul Sfântului Petru. Prăbușirea Imperiului Roman de Apus 476 și apariția regatelor barbare va propulsa pe episcopul de la Roma la o totală independență față de puterea politică. Puterea Bisericii din Apus cu centrul la Roma crește după ce regii barbari se creștinează și colaborează cu ea.Biserica dispunând de o superioritate în plan cultural la care se adaugă și experiență politică va avea o poziție dominantă în fața regilor proaspăt creștinați.

Biserica din Apus fiind pe deplin independentă va fi prin excelență dinamică mai ales după sec. V. Datorită acestei conjuncturi favorabile, episcopul de la Roma își va lua mai târziu titlul de Papă considerându-se ca fiind înaintea tuturor celorlalți episcopi. Se remarcă în acest sens papa Grigore I (590-604), care deși a fost propus de episcopul din Alexandria pentru titlul de Papă Suprem a refuzat inițial, dar nu a lăsat pe patriarhul de la Constantinopol, Ioan Postitorul să primească titlul de Patriarh Ecumenic. Ulterior Grigore va saluta acțiunea centurionului Phokas, care se răscoală

cu armata de la Dunăre în 602, pleacă la Constantinopol unde înlătură pe împăratul Mauritius și se proclamă împărat, numind un nou patriarh care recunoaște pe episcopul de la Roma ca: Primul dintre episcopi. Considerând că Sfântul Petru este primul papă, episcopii de la Roma vor folosi titlul de Papă/Suveran Pontif. Conducătorul francilor Pepin cel Scurt(752-768) face o - Donație teritorială - Papalității în 756 anume teritoriul dintre Roma și Ravenna, practic apare Statul Papal, papii de la Roma dezvoltând un aparat de stat propriu care îi face veritabili lideri politici. Apare treptat: Papo-cesarismul.

Papalitatea în ofensivă

Imperiul franc/carolingian condus de Carol cel Mare(768-814) va fi primul stat, devenit o sabie a Papalității, mai ales după ce la 25 decembrie 800, papa Leon al III lea (795-816) l-a încoronat pe regele franc Carol ca împărat. Carol va creștina pe saxoni și va sprijini Roma papală în fața bizantinilor care mai controlau partea sudică a Italiei. Carol cel Mare a fost convins de faptul că Biserica este sufletul societății iar statul este trupul acesteia.Imperiul spiritual universal condus de Papa, care conducea sufletele își avea un corespondent în Imperiul Carolingian, acest nou Imperiu Roman de Apus, care conducea trupurile.(5) Este o abordare care pune în echilibru raportul Biserică-Stat.

În 1054 are loc=Marea Schismă stabilește oficial existența a 2 Biserici creștine, după ce cardinalul Humbert, la 16 iulie 1054, a așezat decretul de excomunicare pe altarul Bisericii Sfânta Sofia din Constantinopol. Avem astfel:

- 1.Biserica Romano-Catolică condusă de Papa de la Roma;
- 2.Biserica Greco-Ortodoxă condusă de Patriarhul ecumenic de la Constantinopol.

De atunci Biserica Romano-Catolică și Biserica Greco-Ortodoxă au mers pe drumuri separate până în 7 decembrie 1965, când papa Paul al VI lea și patriarhul ecumenic Athenagoras au anulat excomunicarea reciprocă.(6)

Supremația papală asupra statelor medievale

A fost evidentă în perioada 1054-1305 când Papalitatea a acționat în zona puterii seculare, fapt posibil deoarece pe lângă propriul aparat statal a avut sprijinul ordinelor călugărești ale benedictinilor, franciscanilor, dominicanilor. S-a adăugat baza intelectuală a Bisericii dată de apariția scolasticii promovată în universitățile medievale.(7)

S-au remarcat în special, pontificatele lui Grigore al VII lea (1073-1085) și Inocențiu al III lea (1198-1216), care au dus puterea papală la apogeu în relația Biserică-Stat.

Henric al IV lea de Franconia rege german din 1056, devenit împărat al Imperiului Romano –German (1084-1105), declanșează lupta pentru investitura episcopilor atunci când susține pe Godfrey pentru importanta arhiepiscopie a Milanului. Papa Alexandru al II lea (1061-1073) sprijină pe Atto ales de corpul arhiepiscopilor. Henric al IV lea vrea să invadeze Italia unde este sprijinit de ghibelini. Noul papă Grigore al VII lea având sprijinul guelfilor, a excomunicat pe monarhul german, nobilimea germană delimitându-se de un lider excomunicat. Henric al IV lea va merge la castelul papei de la Canossa unde, umil, cere iertare, pe care o primește papa ridicând excomunicarea.

În 1122 prin Concordatul de la Worms între papa Calixt al II-lea (1119-1124) și împăratul german Henric al V-lea (1105-1125), Papalitatea triumfă, episcopul urmând să fie ales de Biserică, papa oferind inelul și toiagul. Episcopul va depune jurământ de fidelitate față de domnitorul secular.

Papa Inocențiu al III-lea (1198-1216) s-a impus în fața regilor Angliei și Franței astfel:

- obligă pe regele englez Ioan fără de Țară (1199-1216), să accepte pe Stephan Langton pe importanta funcție de Arhiepiscop de Canterbury.
- obligă pe regele francez Filip al II-lea August (1180-1223) să accepte pe soția sa legitimă Ingeborg și să renunțe la cea nelegitimă Agnes.

Un alt aspect al puterii papale au fost cruciadele, lansate de discursul ținut la Clermont în 1095 de papa Urban al II-lea (1088-1099) pentru eliberarea Sfântului Mormânt în acest sens fiind 8 cruciade între 1096 și 1270. Apar ordinele călugărești-militare ale cavalerilor templieri, iohaniți și teutoni.

Formarea treptată a monarhiilor centralizate, prin alianța regilor cu mica nobilime și orașele, avea să balanseze puterea către monarh care acum contracara marea nobilime și mai târziu va începe să limiteze amestecul papal. Acest fenomen se produce în Anglia, Franța, Spania țări care prefigurează viitoarele state națiuni.

Declinul supremației papale asupra statelor medievale

Declinul începe în momentul conflictului papei Bonifaciu al VIII-lea (1295-1303) cu regii Angliei și Franței. Sunt următoarele etape:

- cu regele englez Eduard I (1272-1307), conflictul începe când sunt impuse taxe clerului englez. Prin bula *Clericos Laicos* papa Bonifaciu al VIII-lea interzice preoților să plătească taxele cerute de regele englez. Regele convoacă Parlamentul care votează limitarea puterii papale în Anglia.
- cu regele francez Filip al IV-lea cel Frumos (1285-1314), conflictul începe când Adunarea Stărilor Generale, convocate de rege votează limitarea autorității papale în Franța. Se ajunge ca regele francez să-l aresteze pe papă pentru a preveni excomunicarea. Urmașul lui Bonifaciu, papa Clement al V-lea (1305-1314) acceptă mutarea reședinței papale la Avignon în sudul Franței, unde influența monarhiei franceze va fi evidentă. În 1377 papii vor reveni cu reședința la Roma ieșind de sub influența monarhiei franceze.

Evenimentele de mai sus au afectat prestigiul papal care deși se va reface în timp, nu va mai fi ca înainte de perioada exilului la Avignon. Evoluția istorică aduce și o schimbare deosebit de importantă în relația Stat-Biserică anume destrămarea bazelor societății medievale formată din: Oratores/Biserică, Bellatores/Nobilimea și Laboratores/Țărănimă.

Biserică este confruntată cu probleme pe mai multe planuri (10) și anume:

- economic-deține vaste domenii în anumite state, foarte atrăgătoare pentru regii din acele state;
- sume importante de bani merg la Roma, bani râvniți de suveranii locali;
- politici - monarhiile centralizate devin monarhii absolutiste;
- intelectual - apar concepții seculare, citind Biblia omul devine propriul său preot;
- morale-abuzurile papilor renașcențiști.

Biserica și Statul în perioada Reformei și Contrareformei

Reforma aduce în prim plan Bisericele naționale sau de Stat, care sunt deosebite mai mult s-au mai puțin de Biserica Universală bazată pe: Sacramente, Fapte și Filosofia scolastică dezvoltată de opera lui Toma d Aquino. Dacă în cazul Bisericii Evanghelice/Luterane și a Bisericii Reformate/Calvine sprijinul vine de la nobilimea germană din Nord respectiv de la burghezia elvețiană a Genevei, în cazul Bisericii Anglicane autoritatea statală, reprezentată de regele Henric al VIII lea(1509-1547), a intervenit direct, suveranul asumând rolul de șef al Bisericii deși a delegat atribuțiile clericale Arhiepiscopului de Canterbury. Biserica Anglicană deși păstrează elemente de catolicism este o Biserică Națională. Bisericele fondate de Luther respectiv Calvin colaborează cu statul dar, au o autonomie, teologia lor fiind mult mai îndepărtată de catolicism decât cea teologia anglicană.

Contrareforma este reacția Papalității, care ca suport propriu Conciliul de la Trento între 1545-1563 dar contează și pe suportul autorității statale, reprezentată de Carol Quintul(1516-1556) care ca rege al Spaniei cu domeniul ei colonial din America Latină și împărat al Imperiului Romano-German controla un imperiu universal. În aceste condiții Papalitatea reușește să oprească luteranismul prin pacea de la Augsburg 1555, obținută de Carol Quintul care impune principiul:CUIUS REGIO EIUS RELIGIO, nordul german rămânând luteran dar și sudul german rămânând catolic. Papalitatea va reuși să recâștige pentru catolicism Polonia și Ungaria și va împiedica cu succes pătrunderea reformei în Spania și Italia. Papalitatea va fi ajutată eficient de Ordinul Iezuiților fondat cavalerul spaniol de Ignățiu de Loyola și acceptat oficial în anul 1540. Ordinul va deveni=creierul politic= al Bisericii dispunând de o organizare cvasimilitară și având cea mai bună rețea de spionaj din Europa.(11) Mai mult de atât, iezuiții fac o mare activitate misionară trimițând pe Francisc Xavier în Japonia, pe Matteo Ricci în China și pe Roberto de Nobili în India.

Biserica Ortodoxă și Statul în perioada Reformei

În 1453-turcii au cucerit Constantinopol. Patriarhul ecumenic rămâne la Constantinopol dar autoritatea lui se reduce practic la Peninsula Balcanică, deoarece în 1472 liderul ortodox rus s-a mutat de la Kiev la Moscova, unde devine în 1589 Patriarh al Moscovei și a întregii Rusii.

În 1629-Patriarhul de la Constantinopol, Chiril Lucar este influențat de calvinism, dar este înlăturat de Sultan la cererea clerului.

În 1650-Țarul rus Alexei (1645-1676)impune prin Patriarhul Nikon, schimbări în ceremonial în sensul folosirii a trei degete la facerea semnelui crucii pentru a sublinia Sfânta Treime față de două degete care subliniau cele două naturi : divină și umană a lui Cristos.(12)

Biserica și Statul în perioada Epocii moderne și contemporane

Evoluția istorică din perioadele amintite mai sus a adus Biserica Creștină în general, la o serie de momente de cumpănă, care dincolo de încercările destinului, o

vor obliga să se adapteze mai mult s-au mai puțin la soluțiile pe care acum statul le impune.

SOLUȚIA AMERICANĂ-este impusă după războiul de independență al celor 13 colonii engleze 1776-1783, care formează Statele Unite ale Americii, stat organizat prin Constituția din 1787. S-a decis ca în SUA toate bisericile să fie maximum la nivel episcopal și nici una nu poate fi Biserică de stat.

Astfel vor fi organizate Biserica Episcopală Metodistă din 1784, Biserica Prezbiteriană din 1788, Biserica Episcopală Protestantă-Anglicană din 1789, Biserica Reformată Olandeză din 1792, Biserica Reformată Germană din 1793. Același principiu va fi preluat și de celelalte confesiuni creștine care s-au diversificat odată cu venirea valului de imigrație din Europa în sec. XIX și sec. XX.

SOLUȚIA RUSĂ-este impusă de țarul reformator Petru cel Mare(1682-1725), care în 1721 a desființat Patriarhia Moscovei și Rusiei, Biserica Ortodoxă Rusă urmând a fi condusă de Sfântul Sinod coordonat de un civil numit de țar. Practic Biserica devine un departament al statului.

Ironia destinului istoric face ca odată cu proclamarea în 1917 a Rusiei Sovietice să se decidă și separarea Bisericii de stat fapt care permite reînființarea Patriarhiei Moscovei și Rusiei. Deși Rusia Sovietică, devenită URSS în 1922, a desființat 1400 de biserici regimul comunist susținând ateismul, recensământul din 1937 arăta că jumătate din populația rusă se declara credincioasă. Mai mult de atât, din 1940 statul comunist începe o reconciliere cu Biserica, care urma să aibe un rol patriotic, acceptând în 1943 pe Serghei ca Patriarh al Moscovei și Rusiei.

SOLUȚIA FRANCEZĂ-este impusă prin Constituția civilă a clerului din 1790, prin care sa stabilit un număr fix de episcopi, maxmim 83, după numărul departamentelor din Franța. Clerul va fi plătit de stat și prestează jurământ de fidelitate. În perioada 1793-1794, regimul Convenției iacobine a dus anticlericalismul la apogeu prin introducerea săptămânii de 10 zile pentru a elimina duminicile, Catedrala Notre Dame fiind transformată în Templul Rațiunii, o actriță fiind încoronată simbolic ca *Zeița Rațiunii* Statul francez inaugurează un proces de laicizare a societății care afectează Biserica.

Abia în 1801 prin Concordatul dintre Papalitate și Napoleon se ajune la un compromis Biserică-Stat în sensul că episcopii vor fi numiți de Stat și sunt investiți de Papalitate.

La inceputul sec. XX, în Franța avem o nouă ofensivă a celor care vor laicizarea socieății, pentru ca în 1901 sș se interzică ordinelor călugărești activitățile educative. Legea din 1905 separa definitiv Biserica de Statul francez, care rămânea prin excelență un stat laic. Modelul francez a fost preluat, din fericire vremelnic, de Portugalia în 1910 și Spania în 1931.

SOLUȚIA ITALIANĂ-apare după ce în 1861 s-a proclamat Regatul Italiei, armatele italiene ocupând în 1870 Roma, care devine capitala Italiei. Armata italiană nu intră însă în Cartierul Vatican care rămâne sub jurisdicția Papalității. Italia propune Legea garanțiilor papale în 1871, respinsă de papa Pius al IX lea(1846-1878). Mai mult de atât papa Leon al XIII lea(1878-1903), educat de iezuiți lansează enciclica *Rerum Novarum* în 1891 care afirmă drepturile morale și economice ale Bisericii. Practic este condamnat liberalismul și sunt așezate semințele viitoarei orientări creștin-democrate.(13)

La 11 februarie 1929, prin Concordatul de la Laterano semnat de papa Pius al XI-lea (1922-1939) cu liderul Italiei fasciste Benito Mussolini, relațiile Biserică-Stat sunt puse pe o bază nouă de colaborare și armonie reciprocă. Biserica Romano-Catolică dobândește o poziție privilegiată, girând cu prestigiul ei regimul lui Mussolini.

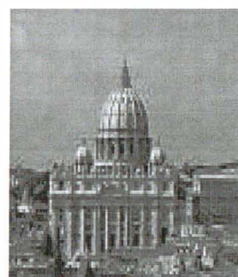
Modelul italian va fi preluat cu succes în forme locale de Portugalia condusă de Antonio de Oliveira Salazar și de Spania condusă de generalul Franco.

SOLUȚIA GERMANĂ apare după ce în 1871 s-a proclamat Imperiul Federal German, noul cancelar al imperiului Otto von Bismarck, încercând să lovească în special Biserica Romano-Catolică. În acest sens este desființat Ordinul Iezuit din Germania-1872 și este secularizat învățământul-1873. Reacția episcopului Kettler, arestat apoi eliberat când adepții săi câștigă alegerile în toate landurile din Sud, obligă pe Bismarck la reconciliere cu Biserica Romano-Catolică, care putea să devină un aliat în fața ascensiunii social democrației în Germania.

Regimul nazist instalat în 1933, a acționat mult mai pragmatic în raportul Biserică-Stat. Semnează în 1933 Concordatul cu Vaticanul, prin care sunt aparent reglementate problemele confesiunii romano-catolice predominante în sudul Reich-ului. A urmat tot în 1933 numirea în fruntea Bisericii Evanghelice a unui episcop-președinte în persoana lui Ludwig Muller. În 1934 sunt proteste ale evanghelicilor prin Declarația Barmen dată de Karl Barth.⁽¹⁴⁾ Legile rasiale de la Nürnberg din 1935, completează imaginea fiind lovită comunitatea evreiască din Germania, implicit religia iudaică.

Catedrala Sf. Vasile din Moscova

Basilica Sf. Petru din Roma

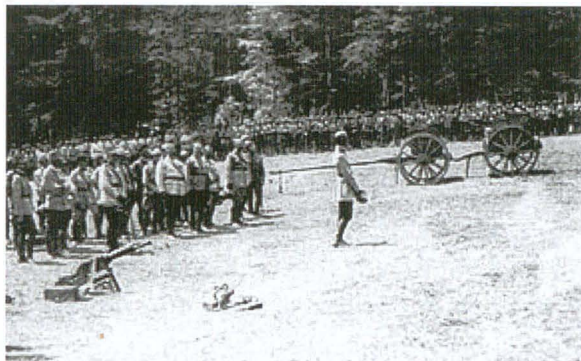
Prof. Constantin Taligaș
Liceul Teoretic *Traian Vuia* – Reșița.

NOTE

1. Earle E Cairns - *Creștinismul de-a lungul secolelor*, BEE Internațional, Dallas 1992 pag. 145.
2. Athanasius - *Life of Anthony*, Cristian Literature Company, New York, 1892, pag. 221.
3. Joseph Ayer jr.- *A Source Book for Ancient Church History*, New York, 1913, pag. 405.
4. Ayer - *Op. cit.*, pag. 406.
5. Noreen Hunt - *Cluny Under Saint Hugh*, Notre Dame University Press, 1948, pag. 18.
6. Florentina Căzan - *Cruciadele*, București, 1990, pag. 68-69.
7. Henry Betterson - *Documents of the Cristian Church*, Oxford University Press, New York, 1963, pag. 132.
8. Earle E. Cairns - *Op.cit.*, pag. 219.
9. *Ibidem*, pag. 455-456.
10. Radu Manolescu - *Istoria Medie Universală*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1980, pag. 398.
11. Tomka Francisc - *Întâlnire cu creștinismul*, Editat de Episcopia Romano Catolică Timișoara, 2005, pag. 320.
12. Earle E. Cairns - *Op.cit.*, pag. 380.
13. *Ibidem*, pag. 387.
14. *Ibidem*, pag. 431.

CAMPANIA DIN 1917

(continuare din numărul precedent)

Soldați români în bătălia de la Mărășești - august 1917.

Cu certitudine că operațiunile militare desfășurate de armata română și cea rusă în vara anului 1917 în Moldova rămân de referință în istoria românilor dar și în istoria Marelui Război.

În primăvara anului 1917, luptele au continuat dar cu mai mică intensitate, dar Moldova a rămas neocupată datorită strategiei de apărare în triunghi a Armatei a 4-a (cu pierderi minore), care a rămas neclintită în apărarea Carpaților răsăriteni, protejând lașii împotriva atacurilor germane repetate. În mai 1917, armata română a atacat alături de aliații ruși pentru a sprijini Ofensiva Kerenski. După ce au reușit să rupă frontul austro-ungar la Mărăști, avansarea trupelor ruso-române a trebuit să fie oprită datorită eșecului dezastruos al Ofensivei Kerenski. De acest fapt au profitat forțele lui Makensen care au contraatacat, dar au fost învinse la Mărășești.

Între timp, Germania a profitat din plin de ocuparea unei mari părți a României și tehnicienii germani au reușit să repună în funcțiune sondele din câmpurile petroliere din jurul Ploieștiului, iar până la sfârșitul războiului au extras peste un milion de tone de țiței. De asemenea, germanii au rechiziționat două milioane de tone de cereale de la țărani români. Aceste materiale au fost vitale pentru aprovizionarea Germaniei până la sfârșitul războiului, în 1918.⁶

Încă din iarna 1916-1917 a fost întocmit Planul de campanie pentru anul 1917 de către Marele Cartier General român. Deși planul urmărea îndeplinirea obiectivului politic fundamental – eliberarea teritoriului ocupat totuși, a trebuit să țină seama și de configurația frontului, solicitările aliaților, existența a trei armate ruse pe teritoriul național, având propriile obiective etc. Astfel, la Conferința de la Chantilly (2-3 noiembrie 1916) s-a stabilit proiectul planului general de operații al Antantei pentru anul 1917. Referitor la frontul românesc, planul prevedea o operație ofensivă în primăvara lui 1917, în cadrul ofensivei generale preconizate la nivelul alianței, dar autoritățile militare ruse urmau să stabilească direcția loviturii principale și numărul de lovituri rezervate pentru Frontul de est.⁷

Planul de atac a apărut în forma inițială încă din martie 1917: fixarea inamicului prin atacuri executate de fiecare armată română și rusă în parte. Ofensiva rusă era planificată a se desfășura la începutul lui martie 1917 în Galiția, în timp ce ofensiva pe

⁶ John Keegan, *World War I*, London: Hutchinson, 1998, pag. 308.

⁷ Alexandru Averescu - *Notițe zilnice din războiu (1916-1918)*, Editura Grai și Suflor - Cultura Națională, București, 1937, pp. 48-49.

frontul român trebuia să înceapă în luna aprilie, concomitent cu acțiunile forțelor Antantei pe celelalte fronturi.⁸

Evenimentele reoluționare din februarie din Rusia au determinat modificarea planurilor și în urma obiecțiilor formulate de Marele Cartier General Român, rușii au acceptat modificarea din nou a planului, în sensul executării unei lovituri pe două direcții divergente astfel: un grup de 4-6 divizii române aflate în reorganizare, să spargă frontul în sectorul Nămolosa dezvoltând ofensiva spre Râmnicu Sărat, în timp ce Armata 6 rusă să atace în direcția Brăila, cum fusese prevăzut inițial. Deoarece marile unități române preconizate a lua parte la ofensivă nu au finalizat procesul de reorganizare, declanșarea ofensivei a fost amânată pentru mijlocul lunii iunie 1917.⁹

La 12 iunie 1917 s-a desfășurat la Iași, conferința de comandament în cadrul căreia a fost definitivat planul de operații pentru campania anului 1917, pe frontul românesc. La reuniune au participat regele Ferdinand, prim-ministrul Ion I.C. Brătianu, generalii români Constantin Prezan, Alexandru Averescu și Constantin Christescu, generalii ruși Dmitri Șcerbaciov, Nikolai Golovin, precum și generalul Henri Berthelot, șeful Misiunii Militare Franceze. În cadrul reuniunii au ieșit în evidență concepțiile diferite ale lui Averescu și Prezan, primul propunând ca rolul cel mai important să revină Armatei 2, al cărui comandant era. Ea trebuia să dea lovitura principală la joncțiunea celor două grupuri de armată inamice dispuse din Bucovina până la Oituz și, respectiv, în Munții Vrancei și în Câmpia Siretului, pentru a le putea înfrânge apoi pe părți.¹⁰

După discuții furtunoase între Averescu și Prezan, participanții la conferință au adoptat planul mai realist propus de Prezan, față de planul mai îndrăzneț dar mult mai riscant prezentat de Averescu. Planul prevedea: o lovitură principală care urma să fie dată de Armata 1 Română împreună cu Armata 4 rusă în sectorul Nămolosa, având ca obiectiv nimicirea grupării principale de forțe a inamicului reprezentată de Armata 9 germană; o lovitură secundară care urma să fie dată de Armata 2 în sectorul Mărăști, cu scopul de a fixa forțele inamice și de a sprijini acțiunile de la flancul drept al grupării care executa lovitura principală.¹¹

Bătălia de la Mărăști a fost prima din marile bătălii desfășurate pe teritoriul României în timpul campaniei din vara anului 1917. S-a desfășurat între 22 iulie – 1 august 1917 fiind concepută ca o operație ofensivă pe o direcție secundară a armatelor române și ruse, în paralel cu operația ofensivă principală de la Nămolosa, la care s-a renunțat între timp.

Pentru această bătălie Armata 2 a avut la dispoziție un total de 56 de batalioane, 14 escadroane, 258 de tunuri și 50 000 de oameni. Pe timpul desfășurării bătăliei au mai fost primite ca sprijin sau întărire Divizia 1 Cavaleri, Brigada 2 Călărași, Brigada de Grăniceri și Batalionul 17 Pionieri.¹² Bătălia a început cu o puternică pregătire de artilerie pe durata a două zile, 9/22-10/23 iulie 1917. În dimineața zilei de 11/24 iulie, a fost declanșat atacul marile unități de infanterie. La ora 10 este cucerit

⁸ Colectiv - *Istoria militară a poporului român*, vol. V, Editura Militară, București, 1989, p. 540-541.

⁹ General Gheorghe A. Dabija, *Armata română în războiul mondial (1916 – 1918)*, vol. IV, București, Editura I. Hertz, 1936, pp. 292-294.

¹⁰ Radu Băldescu - *Războiul național. Operațiunile din anii 1917, 1918 și 1919*, vol. II, Tipografia Cavaleriei, Sibiu, 1934, pp. 162-164.

¹¹ *Istoria militară a poporului român*, vol. V, Editura Militară, București, 1989, p. 542.

¹² *Ibidem*, pp. 553-554.

satul Mărăști, iar până la sfârșitul zilei s-a reușit ruperea frontului Diviziei 218 Infanterie germană într-un sector cu lățimea de 10 kilometri. Acțiunea ofensivă a continuat și în ziua de 12/25 iulie obligând inamicul la o retragere generală, ceea ce a permis eliberarea localităților Mărăști, Câmpuri, Vizantea Mănăstirească, Roșculești, Răcoasa etc.¹³

Ofensiva Armatei 2 a fost oprită de Marele Cartier General în seara zilei de 14-27 iulie 1917. Armata primea ca înapoi Diviziile 7 și 12 Infanterie concomitent cu o nouă misiune de luptă: apărarea Văii Troțușului și a câmpurilor petroliere din regiune, singurele care mai erau în stăpânirea statului român și care asigurau tot necesarul de război al armatei. S-au mai desfășurat o serie de acțiuni locale de mică amploare în perioada 15/28 iulie-19 iulie/1 august 1917, dată la care bătălia se încheie definitiv.¹⁴

Bătălia de la Mărăști s-a încheiat cu victoria forțelor române care au împins frontul înapoi pe o lățime de 30 de km și o adâncime de 20 de kilometri, eliberând peste 500 de kilometri pătrați și 30 de localități. Pierderile proprii au fost de 110 ofițeri și 4.782 de trupă (morți, răniți și dispăruți), iar cele provocate inamicului au constat în 32 ofițeri și 2.761 trupă prizonieri și o importantă cantitate de material de război.¹⁵

Bătălia de la Oituz din 8-22 august 1917 este fapt a treia, pentru că primele au avut loc în 1916. Axeasta s-a desfășurat simultan cu cea de la Mărășești.

Trupele germane comandate de feldmareșalul von Mackensen și cele austro-ungare voiau să ocupe văile Oituzului și Siretului. În fața lor se aflau forțele Armatei 2 care au ocupat diverse înălțimi strategice. Au reușit să reziste și să respingă asaltul inamicului câștigând astfel bătălia de la Oituz.

Bătălia de la Mărășești (6-16 august 1917) a fost cea mai importantă operațiune militară desfășurată de Armata Română în timpul Primului Război Mondial. A fost o operațiune complexă, de apărare și menținere a liniei frontului punctată cu numeroase riposte ofensive din partea românilor, în condițiile în care armata rusă era în plină disoluție revoluționară.

Germanii și austro-ungarii au plasat în dreptul localității Mărășești o forță de lovire de 12 divizii cu peste 1100 tunuri - una dintre cele mai mari densități artileristice.¹⁶ Începută ca o bătălie de urmărire a forțelor rusești - care nu mai doreau să lupte, bătălia s-a transformat treptat într-o încercare foarte costisitoare de „a sfărâma armata română din Moldova”, după cum chiar mareșalul Hindenburg, șeful Marelui Stat Major german, afirma.¹⁷ Cotidianul "Times" scria că "Apărarea frontului la Mărășești a fost cea mai strălucită faptă de arme săvârșită vreodată de români ...".¹⁸ De asemenea, generalul german Curt von Morgen, comandantul Corpului I de Rezerva, consemna în memoriile sale: "Rezistența dușmanului, în special a românilor, a fost

¹³ *Ibidem*, pp. 558.561.

¹⁴ Gheorghe A. Dabija - *Armata română în războiul mondial (1916 – 1918)*, vol. IV, București, Editura I. Hertz, 1936, pp. 313-314.

¹⁵ Alexandru Averescu - *Notițe zilnice din războiu (1916-1918)*, Editura Grai și Suflet - Cultura Națională, București, 1937, p. 78.

¹⁶ Constantin Kirițescu - *Istoria războiului pentru întregirea României*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989, p. 229, 232.

¹⁷ Gheorghe Romanescu - *Marile Bătălii ale românilor*, București, 1982, p.191.

¹⁸ *Ibidem*.

neobișnuit de dâră și s-a manifestat prin 61 de contraatacuri ... în decursul celor 14 zile de luptă. Ele au condus mai ales la lupta cu baioneta."¹⁹

Rezultate statistice militare după bătălia de la Mărășești: românii au pierdut 27.410 oameni din care 5125 morți, 9.818 dispăruți și 12.467 răniți; rușii au avut 25.650 de victime, din care 7083 morți, 8167 dispăruți și 10.400 răniți. Germanii au avut 60.000-65.000 de victime (morți, răniți și dispăruți). Din totalul pierderilor suferite de aliații din Antanta, cele ale românilor sunt în procent de 6% (rușii având cele mai multe victime, respectiv 30%).

În inima românilor, această bătălie are un loc special datorită eroismului de care au dat dovadă ostașii români și a faptelor de arme ale căpitanului Grigore Ignat, generalului Eremia Grigorescu, dar mai ales datorită legendarei expresii *Pe aci nu se trece!*²⁰

Prof. dr. Nicolae Magiar
Colegiul Național *Mircea Eliade* - Reșița

BIBLIOGRAFIE

1. Eftimie Ardeleanu, Alexandru Oșca, Dumitru Preda - *Istoria Statului Major General Român*, Editura Militară, București, 1994.
2. Alexandru Averescu - *Notițe zilnice din războiu (1916-1918)*, Editura Grai și Suflet - Cultura Națională, București, 1937.
3. Radu Băldescu - *Războiul național. Operațiunile din anii 1917, 1918 și 1919*, vol. II, Tipografia Cavaleriei, Sibiu, 1934.
4. Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor - *Istoria României*, Editura Enciclopedică, București, 1998.
5. Gheorghe Buzatu, Valeriu Florin Dobrinescu, Horia Dumitrescu, - *România și primul război mondial*, Editura Empo, București, 1998.
6. Colectiv - *România în războiul mondial 1916-1919, Documente, Anexe*, Volumul 1, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, București, 1934.
7. Colectiv - *România în anii primului Război Mondial*, Editura Militară, București, 1987.
8. General Gheorghe A. Dabija, *Armata română în războiul mondial (1916 – 1918)*, vol. IV, București, Editura I. Hertz, 1936.
9. C. C. Giurescu, coord.- *Istoria României în date*, Ed. Enciclopedică română, București, 1972.
10. John Keegan - *World War I*, London: Hutchinson, 1998.
11. Constantin Kirițescu - *Istoria războiului pentru întregirea României*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989.
12. Samuel Lyman, Atwood Marshal – *World War I*, American Heritage Inc., New York, 1992.
13. Victor Petin - *Le Drame Roumain 1916-1918*, Payot, Paris, 1932.
14. Gheorghe Romanescu - *Marile Bătălii ale românilor*, București, 1982.

¹⁹ Gheorghe Romanescu - *Marile Bătălii ale românilor*, București, 1982, p.19.

²⁰ C. C. Giurescu, coord.- *Istoria României în date*, Ed. Enciclopedică română, București, 1972, p.305.

DIN ACTIVITATEA NOASTRĂ

I. În data de 2 iulie 2017 la Așezământul monahal-social *Țara Almăjului* din Bozovici a avut loc o manifestare dedicată marelui voevod Ștefan cel Mare. Aceasta a fost organizată de către profesorul de religie, dr. Zamela de la Liceul Teoretic *Eftimie Murgu* din Bozovici și profesorul Iosif Băcilă din Dalboșeț. În cadrul acestei manifestări au participat cu intervenții:

- profesor doctor Nicolae Magiar (Colegiul Național *Mircea Eliade* din Reșița) care a vorbit despre Ștefan cel Mare din punct de vedere istoric;
- profesor Iosif Băcilă din Dalboșeț a prezentat imaginea marelui voevod în literatura română;
- profesor univ. doctor Florina Băcilă de la *Universitatea de Vest* din Timișoara a prezentat cartea sa *Dorziانا*, cu accent pe latura religioasă;
- profesor doctor Zamela de la Liceul Teoretic *Eftimie Murgu* din Bozovici a prezentat imaginea voevodului din punct de vedere religios;
- profesor Pavel Pnaduru, aprecieri referitoare la manifestarea dedicată lui Ștefan cel Mare.

II. Apariții editoriale:

1. Ioan Traia – *Monografiștii satelor bănățene*, editura Eurostampa, Timișoara, 2017. În această interesantă lucrare apar autorii lucrărilor monografice din Banat. Între aceștia sunt menționați și autorii monografiilor din Caraș-Severin cu lucrările care le-au publicat:

- Andrei Nicolae – *Monografia localității Bănia*;
- Budescu Icoana – *Monografia localității Globu Craiovei, județul Caraș-Severin; Dalboșeț – Studiu monografic*;
- Magiar Nicolae și Magiar Eduard – *Monografia localității Soceni; Monografia localității Bozovici, Monografia municipiului Reșița, Monografia localității Ezeriș*;
- Oberșterescu Dan – *Monografia localității Lăpușnicul Mare*;
- Panduru Pavel – *Monografia localității Prigor; Monografia satului Putna, Almăj*;
- Rancu – Bodrog Gheorghe – *Hodoș - Bodrog, Bodrogu - Vechi*;
- Sitaru Dănilă – *Acasă la Rudăreni*.

2. Victor Nafiru – *Boschetarul*; un roman cu caracter profund social al zilelor noastre;

3. Adrian Marinescu, Ion Tănăsie – *Tunurile Reșiței*; autorii, foști militari de carieră au scris o carte pe care tradiția industrială a Reșiței o merita din plin;

4. Pavel Panduru – *Țara Almăjului, străvechi ținut de continuitate și simțire românească*; o carte plină cu adevăratul duh de simțire, de spirit și iubire necondiționată pentru tot ce înseamnă Almăjul din Banatul de munte;

5. Nicolae Andrei – *Gând și suflet*; un volum de poezii al profesorului Nicole Andrei, „un modest dascăl de țară cu suflet de țăran” așa cum se autointitula cu o modestie în exces (considerăm noi) pentru că volumul are realmente poezii în sensul cel mai frumos al cuvântului.

III. În data de 11 august 2017 la Biblioteca comunală din Eftimie Murgu (Rudăria) a avut loc o manifestare intitulată „La un pahar de cultură”. Aceasta a fost organizată în mod plăcut și inspirat de către Primăria comunei Bozovici, respectiv de primarul Mihai Vlădia.

Au participat cu intervenții oameni de cultură din diferite localități din Banat dar toți apropiați sufletește de istoria Văii Almajului în general: profesor Nicolae Andrei, profesor Constantin Jiurginca, profesor dr. Nicolae Magiar din Reșița, profesor Ion Mihoc din Timișoara, profesor Pavel Panduru, profesor Gheorghe Rancu, Ion Rotaru, profesor Pavel Sîrbu din Arad, profesor Dănilă Sitaru, profesor Nicolae Ungar, profesor Mihai Vlădia (primarul localității Eftimie Murgu - Rudăria).

RECENZIE DE CARTE

Victor Nafiru – *Boschetarul*.

Victor Nafiru este un cunoscut și apreciat jurnalist și prozator din Caraș-Severin. Dacă jurnalismul îl practică din 1990, școlit la cotidianul *Timpul*, ca prozator a debutat în anul 2009 cu romanul *Amanți de sfârșit de săptămână*. Al treilea volum apărut (la Editura Gordian din Timișoara) în toamna acestui an este romanul *Boschetarul*.

Nu trebuie să parcurgi tot volumul, este suficient să citești primele 20-30 de pagini ca să remarci caracterul profund social și ancorat într-un cotidian care dă senzația unor scene și peisaje urbane atât de cunoscute.

Dacă titlul dă impresia că vei fi aruncat direct într-o lume suburbană, cu personajele ei caracteristice, citind cartea descoperi cu plăcută surprindere o îmbinare subtilă între lumea celor de sub poduri sau gări insalubre la miez de noapte și cei care sunt parcă rupți de lumea reală prin modul lor de viață, iar referirile, fugare ca descriere, la cei lăsați în urmă în lumea „reală”, de altă dată, sunt puternice din punct de vedere sentimental, adesea dând senzația de durere sufletească.

Povestea celor doi boschetari, primul „de meserie”, al doilea prin devenire, prin deprofesionalizare, pentru că, prin formație este un intelectual, domină de departe cele 308 pagini ale romanului.

Autorul, jurnalistul și prozatorul Victor Nafiru, reușește să surprindă interesul cititorului prin descrierile atât de realiste, de cotidiene încât dă senzația aceluși „deja vu” specific omului obișnuit cu traiul la oraș.

Descrierile locurilor prin care își duc veacul cei doi boschetari sunt de un realism dureros și ușor de recunoscut pentru oricine, până la „casa” celor doi, de fapt o colibă improvizată. De la scena în care se cunosc cei doi, până la finalul tragic (pentru că amândoi vor muri), tot volumul este străbătut, ca un adevărat fir roșu, de un umanism extraordinar, umanism ce domină faptele și limbajul celor doi, într-un contrast izbitor de dureros cu cei care intră adesea în contact și care au adesea, în comun, doar tendința de a-i trata pe cei doi boschetari ca o adevărată „paria” a societății, sau tradus din clasică latină, pleava societății.

Schimbul de idei, trăiri și experiențe profesionale este atât de firesc între cei doi, încât nu apar niciodată conflicte severe ci o adevărată comuniune. Așa este de exemplu ziua când cei doi se apucă să spargă și să stivuiască lemne pentru un locuitor interesat de serviciile lor prompte.

Umanismul profund și interesul pentru a-l readuce pe boschetarul cu vechi state de serviciu într-o lume „de a celorlalți” este presărat cu savoare descriptivă atunci când i-a cumpărat haine noi și îl încurajează să le poarte.

Refuzul „boschetarului – intelectual” de a se lăsa recunoscut în anumite scene surpriză, induce în mod subtil trăirile sufletești încă dureroase avute în trecutul recent cu personaje feminine. Așa este descrierea scenei când Paul acceptă să repare o defecțiune la apa din bucătărie a unei doamne, dând și dovada unui altruism necondiționat privind remunerația pentru treaba făcută. Dar, refuză ostentativ să răspundă atunci când doamna i se adresează repetat cu apelativul „domnule profesor”.

Obișnuiți să doarmă pe unde îi prindea noapte, de la o colibă improvizată până la barăci temporar abandonate sau chiar o cabină de macara, de la gări sau de desuptul podurilor, aveau atâta umor să numească acele locuri pensiuni cu 3-4 margarete ! Ori să viseze la meniuri cu șalău prăjit și mult mujdei

Realismul cel mai dur, inclusiv în limbaj (dar care pare atât de firesc), cu destule accente chiar de brutalitate, se regăsește în paginile unde sunt descrise întâlnirile celor doi, sau individual, cu chelenerii sau oamenii din diverse localuri, când erau refuzați umilitor până și cu un pahar cu apă, chiar dacă aveau banii necesari pentru a cumpăra apa ce și-o doreau atât de mult.

Descrierile în care obișnuitele scene cu consumul de tărie și țigara împărțită și chiștocită se contopesc cu amintirile devenite brusc dorințe ca într-o lume ireală de genul unei melodii tip „senti”, cu o femeie frumoasă în brațe, sunt făcute într-o manieră de prozator cu experiență, cu profesionalism desăvârșit.

Dialogurile din parte finală a romanului, în spital, readuc brusc o lume a normalului, dând impresia că se desprinde definitiv de viața de boschetar, pentru ca apoi, tot atât de brusc, să revină la realitatea dură, când trenul face o victimă, lăsând într-un adevărat suspans enigmatic, dacă e accident sau sinucidere.

Oricum, din toate descrierile personajelor și întâmplărilor la care ele iau parte, transpare senzația că autorul povestește ceva cunoscut lui, pentru că amănuntele sunt de o veridicitate care lasă această impresie.

Cu acest roman, autorul Victor Nafiru pune realmente o piatră solidă și frumoasă în același timp la redarea unor realități profund sociale din lumea contemporană a vieții urbane.

